

Henrik Ibsen:

HIŠA LUTK (NORA)

*“Tukaj sem bila tebi za ženo lutko, kakor sem bila doma očetu
za punčko lutko. In otroci so bili moje lutke.”*

REALIZEM:

- je literarni slog za katerega je značilno objektivno prikazovanje stvarnosti od l. 1830 do l. 1880
- književniki so želeli vsestransko prikazati tedanjo resničnost, ki naj bi bila upodobljena brez dodatnega olepševanja umetniške duše
- smeri: romantični, objektivni, socialni, psihološki, poetični, kritični in impresionistični realizem

NATURALIZEM:

- literarna smer v Evropi med letoma 1880 in 1900
- upodabljati svet brez idealiziranja, ampak fotografsko
- človek je po mnenju naturalistov odvisen od dednosti, okolja in zgodovinske trenutkov
- književnost s tem postane znanstveno preučevanje življenja
- snov: temne grde strani življenja, zločini, fizične in duševne bolezni, seksualnost, alkoholizem, socialna degeneracija, družbeni problemi
- dramatika (Ibsen, Strindberg)

REALISTIČNA (NATURALISTIČNA) DRAMATIKA:

- drame so napisane v prozi in stvarnem dialogu, ki se približuje vsakdanjemu pogovoru
- dogajanje je postavljeno v sodobnost, načenja družbene probleme tedanjega časa, pogosto v obliki tezne drame.
- enotnost kraja, časa in dogajanja
- zgodba je pogosto analitična

O AVTROJU:

- rodil se je l. **1828** v majhnem norveškem mestu Skienu, bogatemu trgovcu
- družina obuboža, za avtorja se začne težko obdobje
- prične delati kot lekarniški vajenec in odide v tujino študirat medicino
- uveljavi se kot pesnik in dramatik, preživlja se kot vodja gledališča
- od leta 1857 preživi v Nemčiji in Italiji in se po 30 letih vrne v domovino
- umre l. **1906** in pokopan v Oslu

- Ibsenovo ustvarjenje delimo na 3 obdobja:
  1. **romantično-realistično** z močnimi vplivi nacionalnih idej (1851 – 1878)
  2. **realistično-naturalistično** (1876-1882)
  3. **psihološko-simbolistično** (1883-1900)
- glavne teme: podoba evropskega meščanstva ob koncu stoletja, problemi ženske emancipacije, vprašanje telesa in duše, resnice in videz, korupcije
- Ibsen je položil temelje modernemu gledališču. Dokazal je, da se lahko tragedije zgodijo tudi v vsakdanjem okolju.

VSEBINA:

- glavna oseba drame **Nora Helmer**, poročena z odvetnikom **Torvaldom**, s katerim ima 3 otroke
- skrivaj odplačuje dolg, ki ga je potrebovala za moževo zdravljenje
- denar si izposodi od Torvaldovega sodelavca **Krogstada** pri tem pa ponaredila očetov podpis
- Torvald odpusti Krogstada, saj na njegovo delovno mesto prihaja Norina prijateljica **Lindejeva**
- Krogstad začne izsiljevati Noro, da če bo izgubil službo bo možu razkril njeno skrivnost
- Nora moža ne uspe prepričati, zato Krogstad pošlje Helmerju pismo v katerem mu vse razkrije
- Torvald se v strahu za družbeni ugled na pismo odzove jezno in sebično, krivdo vidi le v Nori
- Krogstad se se po go. Lindejevih prepričevanjih premisli in obtožbo umakne
- Torvald se pomiri in se pretvarja kot da se ni nič zgodilo, a Nora možu razkrije, da živijo le v hiši lutk in je njuna zakonska sreča samo navidezna
- Nora zapusti Torvalda in otroke in se vrne domov, kjer želi odkriti samo sebe in postati samostojna in odgovorna

- Nora izide prvič l. **1879** in po prvi predstavi je deležna veliko kritik , češ da se Ibsen preveč dotika družbenega in zakonskega življenja.

VRSTA:

- **dramatika**

ZVRST:

- **tezna drama:** vsebuje jasno izraženo stališče do problema, nakazana pa je tudi morebitna rešitev
  - položaj ženske v meščanskem zakonu → žena mora biti popolnoma podrejena možu
  - ženska mora dati družbenim pravilom in ugledu svojega moža prednost pred čustvi
- **TEMA:**
  - **vloga žensk**, ki so ne glede na družbeni položaj v izrazito podrejenem položaju. Namenjena jim je požrtvovalna vloga, ki pa je moški ne razumejo in ne cenijo. Nora naj bi bila bojevnica za ženske pravice.
  - **starševstva, zakonska zveza, osamosvajanje in svoboda posameznika**

- MOTIV:
  - **motiv svobode** – Nori svobodo najprej pomeni plačilo dolga, kasneje pa svobodo doživlja kot možnost za iskanje lastne identitete, prepričanja, vrednot
  - **motiv časa** – sprva zakoncema novo leto prinaša novo upanje (služba, dolg), na koncu pa se spremeni v simbol novega začetka osebnotne preobrazbe
- TROJNA ENOTNOST:
  - **dogajalni čas** (3 zaporedni dnevi okoli božiča)
  - **dogajalni prostor** (vseskozi enak – dnevna soba)
  - **dogajanje** (usmerjeno v odnos med Noro in Torvaldom)
- SPOROČILO:
  - je etično
  - izreče ga Nora: «Zdi se mi, da sem najprej človek, jaz sama, ravno tako kot ti ...» V zakonu morata biti partnerja enakovredna, medsebojno se morata spoštovati in poslušati, zaupati si morata in skupaj nositi odgovornost.

- **SIMBOLI:**
  - **zaprtost prostora** (predstavlja meščanski dom, ki utesnjuje)
  - **Norin raztrgan kostim** (napoveduje raztrganost zakona, družine)
  - **pomanjševalnice** (ponazarjajo, da je Nora lutka)
  - **božični čas** (namesto veselja družine se zgodi razpad)
  - **Norino preoblačenje na koncu drame** (Norin nov začetek življenja)
- **VPLIVI RAZLIČNIH SLOGOVNIH PRVIN:**
  - **realistični:** prikaz meščanske družbe in zakona
  - **naturalistični:** pojav dedne bolezni pri dr. Ranku in dedovanje značajski lastnosti
  - **simboli** (naslov drame) nakazujejo, da je Ibsen že nakazoval razvojno pot dramatike v simbolizmu. Hiša lutk $\longrightarrow$ ključna beseda je uporabljena v množini, kar pomeni, da vključuje tudi druge osebe, ki zahajajo v dom Helmerjevih
    - ❖ Helmer in Krogstad sta lutki družbe, v kateri živita
    - ❖ Rank in Lindejeva sta lutki nesrečne usode
    - ❖ Nora je zaradi naziva ženska podrejena možu in hkrati njegova lutka
    - ❖ otroci so Norine lutke

- **KNJIŽEVNE OSEBE:**

- **Nora Helmer:**

- ❖ glavna junakinja
- ❖ deluje nesamostojno in nezrelo a na koncu zapusti moža in tako zaživi neodvisno, samostojno življenje
- ❖ ni izobražena kot druge ženske, njeno delo je vzgoja otrok
- ❖ zaveda se svojega zlaganega zakona
- ❖ je pogumna, saj si drzne narediti dejanje, ki je nezakonito

- **Torvald Helmer:**

- ❖ vzoren mož in oče
- ❖ Noro vzgaja kot otroka
- ❖ je tipični predstavnik meščanske družbe tistega časa
- ❖ ravna v skladu z vrednotami okolja, zato na koncu postane tudi sam žrtev družbe

- **gospa Lindejeva:**
  - ❖ Norina mladostna prijateljica
  - ❖ nekoč je bila zaljubljena v Krogstada, a se je zvezi odrekla vendar na koncu drame to ljubezen spet obnovita
  - ❖ Nori pomaga do razkritja skrivnosti

- **Krogstad:**
  - ❖ v začetku predstavlja lik sleparja, izsiljevalca in pokvarjenca, ki ogroža glavno osebo, kasneje pa se izkaže, da Krogstad le ni tako plehek in da je njegovo izsiljevanje le plod obupa ob izgubi službe.

- **doktor Rank:**
  - ❖ družinski prijatelj
  - ❖ zaljubljen je v Noro a ga ta zavrne
  - ❖ je močno bolan in na koncu drame že nakaže svojo bližnjo smrt
  - ❖ nosilec naturalistične prvine v drami.